

Sao lại bỏ quên một phương tiện thanh toán tiện lợi và an toàn?

TS. Nguyễn Minh Kiều
Đại học Kinh tế Tp.HCM

Trong

thời gian gần đây báo chí đưa tin có nhiều vụ cướp tiền xảy ra mà nạn nhân chính là những người sử dụng tiền mặt thanh toán lớn đến hàng trăm triệu đồng. Thực ra, chuyện này hoàn toàn có thể tránh được một cách dễ dàng nếu khách hàng sử dụng séc ngân hàng. Trong phạm vi bài báo này, tôi muốn nhắc lại và thảo luận về cách thức sử dụng séc ngân hàng – một phương tiện thanh toán tiện lợi và an toàn đã bị bỏ quên ở Việt Nam trong thời gian qua.

Séc ngân hàng và quy trình thanh toán séc ngân hàng

Séc ngân hàng (bank cheque) là một phương tiện thanh toán rất phổ biến ở hầu hết các nước phát triển nhờ sự tiện lợi và an toàn của nó. Séc ngân hàng là tờ séc do ngân hàng phát hành, theo yêu cầu của khách hàng, để thanh toán cho người thụ hưởng được chỉ ra trên tờ séc, hoặc thanh toán cho người cầm tờ séc. Nếu thanh toán cho người thụ hưởng được chỉ ra trên tờ séc thì đó là séc ghi danh. Nếu thanh toán cho người thụ hưởng là người

Thứ nhất, không nên lạm dụng công cụ dự trữ bất buộc. Khi luận bàn về vấn đề này tác giả cũng hoàn toàn không có ý định khuyến khích sử dụng công cụ dự trữ bất buộc vì sức công phá của nó rất lớn. Khi tăng tỷ lệ dự trữ bất buộc không chỉ đơn giản là giảm bớt nguồn cho vay xét về số tuyệt đối (tỷ lệ dự trữ bất buộc 5% thì được cho vay 95%, nếu tỷ lệ này là 10% thì chỉ được cho vay 90%) mà nó làm cho hệ số nhân tiền tệ giảm hẳn xuống - và vì thế mà lượng thanh khoản của toàn hệ thống sút giảm một cách nghiêm trọng.

Thứ hai, trong điều kiện mọi hoạt động của nền kinh tế nói chung, hoạt động ngân hàng nói riêng vẫn bình ổn thì không nhất thiết phải trả lãi cho dự trữ bất buộc. Nhưng trong điều kiện lạm phát cao, cần phải rút bớt tiền trong lưu thông về nên phải

tăng tỷ lệ dự trữ bất buộc lên cao, phần tăng thêm này có thể được trả lãi bởi vì:

- Không làm ảnh hưởng đến ý nghĩa và vai trò của dự trữ bất buộc.
- Trả lãi cho dự trữ bất buộc là bù đắp một phần thiệt hại cho các ngân hàng, không tác động quá lớn đến hoạt động kinh doanh và lợi nhuận của các ngân hàng do vậy sẽ khuyến khích các ngân hàng thực hiện đúng yêu cầu dự trữ bất buộc, trên cơ sở đó NHTW có thể đạt được mục tiêu mong muốn.

Khi tăng tỷ lệ dự trữ bất buộc, NHTW chỉ với mục đích là rút tiền về cho nên khi các NHTM chuyên tiền vào dự trữ thì có nghĩa là NHTW đã đạt được mục tiêu của mình. Việc trả lãi cho số dự trữ bất buộc tăng thêm chỉ là một khoản chi nhỏ so với chi phí cho việc điều hành chính sách tiền tệ và nó là khoản chi cần thiết

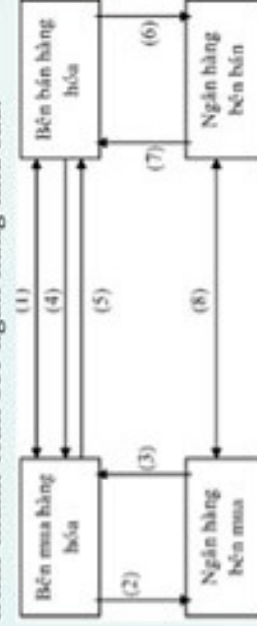
để giảm áp lực lạm phát do vậy không thể bắt các NHTM phải gánh chịu hết khoản chi phí đó.

Thứ ba, chi trả lãi cho phần dự trữ bất buộc tăng thêm, thậm chí toàn bộ yêu cầu dự trữ bất buộc, còn đối với phần vượt dự trữ của các NHTM, do không khuyến khích nên không trả lãi. Cho nên không lo ngại rằng khi được trả lãi các NHTM sẽ tránh rủi ro bằng cách đẩy tiền về NHTW, không chịu cho vay.

Thứ tư, lãi suất trả cho phần dự trữ bất buộc chỉ ở mức độ vừa phải, hợp lý, vì việc trả lãi như thế này chỉ nhằm bù đắp một phần thiệt hại cho các NHTM chứ không nhất thiết phải bù đắp toàn bộ bởi lẽ các NHTM cũng cần phải chia sẻ, gánh vác cả về chi phí chống lạm phát với NHTW. Hơn thế nữa, nếu khoản chi này quá lớn lại cũng tạo ra một áp lực mới cho lạm phát. ■

cảm tử séc thì đó là séc vô danh. Séc ngân hàng được sử dụng để thanh toán mua bán hàng hóa hoặc dịch vụ. Các bên có liên quan đến việc thanh toán séc bao gồm bên mua, bên bán và ngân hàng phát hành séc.

Bên mua là bên nhận hàng hóa hoặc dịch vụ cung ứng và yêu cầu ngân hàng phát hành tờ séc thanh toán cho bên bán. Bên bán là bên cung ứng hàng hóa hoặc dịch vụ cho bên mua và là bên thụ hưởng số tiền ghi trên tờ séc. Ngân hàng phát hành là ngân hàng phát hành tờ séc, theo yêu cầu của bên mua, cam kết trả tiền cho bên thụ hưởng. Để dễ hình dung, chúng ta có thể quan sát quy trình thanh toán séc ngân hàng như sau:

Giải thích quy trình:

- (1) Hai bên mua và bán thỏa thuận hoặc ký hợp đồng mua bán
- (2) Bên mua đến ngân hàng yêu cầu ngân hàng phát hành tờ séc ngân hàng chỉ trả cho bên bán
- (3) Ngân hàng ghi nợ tài khoản bên mua số tiền bằng số tiền thanh toán cho bên bán, sau đó phát hành tờ séc cho bên bán thụ hưởng
- (4) Bên bán giao hàng
- (5) Bên mua sử dụng tờ séc ngân hàng thanh toán cho bên bán ngay sau khi kiểm nhận hàng hóa
- (6) Bên bán nộp séc vào ngân hàng để được ghi có vào tài khoản
- (7) Ngân hàng ghi có và báo có cho bên bán
- (8) Quyết toán tờ séc giữa hai ngân hàng bên bán và bên mua.

Cách thức sử dụng séc ngân hàng

Séc ngân hàng do ngân hàng bên mua phát hành. Ví dụ bên mua là ông Nguyễn Văn A có tài khoản tiền gửi thanh toán ở Ngân hàng ACB và bên bán là ông Nguyễn Văn B có tài khoản tiền gửi thanh toán tại Ngân hàng VCB. Hai bên thỏa thuận mua bán xe Toyota Camry trị giá 600 triệu đồng. Thay vì đến Ngân hàng ACB rút tiền mặt 600 triệu đồng để thanh toán tiền mua xe cho ông B, ông A có thể yêu cầu Ngân hàng ACB phát hành tờ séc trị giá 600 triệu đồng để thanh toán tiền mua xe cho ông B. Ngân hàng ACB nhận yêu cầu của ông A sẽ trích tài khoản của ông A số tiền 600 triệu đồng và phát hành tờ séc ngân hàng có những nội dung chính như sau:

- Địa điểm phát hành séc: Thành phố Hồ Chí Minh
- Ngày phát hành séc: 2/07/2008
- Số tiền bằng số: 600.000.000 đồng
- Mệnh lệnh trả tiền và tên người thụ hưởng: Chi trả cho ông Nguyễn Văn B
- Số tiền bằng chữ: Sáu trăm triệu đồng
- Chữ ký của ngân hàng phát hành: Có Nguyễn Thị C đại diện cho Ngân hàng ACB

Số tiền: 600 000 000 đồng
 Thành phố HCM ngày 2/07/2008
 CHI TRẢ CHO ÔNG NGUYỄN VĂN B SỐ TIỀN SAU TRĂM TRIỆU ĐỒNG
 Thay mặt Ngân hàng ACB
 Nguyễn Thị C

Ông Nguyễn Văn B sau khi giao xe cho ông Nguyễn Văn A sẽ nhận tờ séc do Ngân hàng ACB phát hành như là phương tiện thanh toán tiền bán xe. Sau khi nhận tờ séc, ông B mang tờ séc nộp vào Ngân hàng VCB là nơi ông B mở tài khoản để được ghi có số tiền 600 triệu đồng vào tài khoản. Ngân hàng VCB khi nhận tờ séc sẽ ghi có ngay cho ông B số tiền là 600 triệu đồng, sau đó qua quyết toán lại

(xem tiếp trang 31)

5. Trần Long, "Keiretsu sự kết hợp giữa truyền thống và hiện đại", <http://www.qdnd.vn>, 27-4-2007.
6. "Chính phủ quy định điều lệ tổ chức và hoạt động của EVN", <http://www.hanoimoi.com.vn>, 25-10-2007.
7. Cẩm Thủy - Thanh Hà, "Sẽ giám sát đầu tư của các tập đoàn, doanh nghiệp Nhà nước", <http://www.na.gov.vn/htx/Vietnamese/default.asp?Newid=19128>
8. Thời báo ngân hàng 22-12-2007.
9. VietNamNet, 18-1-2006.
10. Thủy Vinh, "Cuộc chiến...ngân hàng!", vir.com.vn, 11-1-2008.
11. "Phải báo cáo trước khi đầu tư tài chính - ngân hàng", theo Người lao động, <http://www.vnmedia.vn>, ngày 8-6-2008.
12. Thủy Dung, "Vốn điều lệ của các ngân hàng thương mại cổ phần 2006-2008", tạp chí Công nghệ ngân hàng số tháng 6-2008.

Sao lại bỏ quên một phương tiện thanh toán...

(tiếp theo trang 25)

với Ngân hàng ACB thông qua hệ thanh toán bù trừ giữa hai ngân hàng. Dương nhiên ông A và ông B đều phải trả cho ngân hàng phục vụ mình một khoản phí nhất định cho dịch vụ thanh toán mà mình nhận được từ ngân hàng.

Tiện ích của séc ngân hàng

Sử dụng séc ngân hàng trong thanh toán rõ ràng mang lại nhiều tiện ích cho xã hội nói chung và cho các bên tham gia thanh toán nói riêng. Với xã hội, séc ngân hàng có thể thanh toán thay cho tiền mặt nhờ vậy giúp tiết kiệm được chi phí liên quan đến in ấn tiền mặt. Về phía bên mua, séc ngân hàng giúp bên mua tiết kiệm được chi phí giao dịch tiền mặt như chi phí kiểm đếm, vận chuyển và bảo quản tiền từ ngân hàng bên mua đến nơi thanh toán. Về phía bên bán, sử dụng séc ngân hàng giúp bên bán tiết kiệm được chi phí kiểm đếm, vận chuyển, bảo quản và vận chuyển tiền từ nơi nhận thanh toán đến ngân hàng bên bán.

Sự an toàn khi sử dụng séc ngân hàng

Ngoài những tiện ích như vừa phân tích trên đây, sử dụng séc ngân hàng còn mang lại sự an toàn gần như tuyệt đối cho cả hai bên mua và bán. Đối với bên mua, nhờ sử dụng séc ngân hàng mà không cần phải đến ngân hàng rút tiền mặt và vận chuyển đến nơi thanh toán nên hoàn toàn có thể tránh được tình trạng cướp giật, rơi rớt đếm thiếu hoặc bị từ chối do nhận phải tiền giả hay tiền rách nát. Đối với bên bán, do nhận tờ séc thanh toán thay vì nhận tiền mặt nên cũng tránh được cướp giật, rơi rớt, đếm thiếu hoặc bị từ chối do nhận phải tiền giả hay tiền rách nát. Mặt khác, séc ngân hàng là séc thanh toán do ngân hàng, chứ không phải bên mua, phát hành và cam kết chi trả cho bên bán nên

khả năng thanh toán hầu như được đảm bảo chắc chắn. Điều này mang lại sự an toàn gần như tuyệt đối cho bên bán. Ngoài ra, séc ngân hàng thường là séc ký danh nên trong trường hợp tờ séc bị thất lạc hoặc mất cắp kẻ gian cũng không thể lợi dụng để chiếm đoạt số tiền thanh toán.

Làm thế nào để khuyến khích khách hàng sử dụng séc ngân hàng?

Với những tiện ích và an toàn như vừa chỉ ra trên đây thiết nghĩ séc ngân hàng nên được sử dụng rộng rãi như là một phương tiện thanh toán không dùng tiền mặt phổ biến ở Việt Nam hiện nay. Thế nhưng thực tế cho thấy rằng khách hàng ở Việt Nam hiện nay vẫn chưa có thói quen sử dụng loại séc này mà vẫn thường xuyên đến ngân hàng rút tiền mặt và vận chuyển đến nơi thanh toán vừa bất tiện vừa thiếu an toàn. Kẻ gian và bọn cướp giật vì thế mà rình rập chờ cơ hội ra tay.

Trao đổi với một số nhà quản lý ngân hàng hiện nay, đa số đều thừa nhận sở dĩ khách hàng thường sử dụng tiền mặt trong thanh toán thay vì sử dụng séc ngân hàng là do thói quen và do thiếu hiểu biết về cách thức sử dụng séc ngân hàng. Nếu đúng vậy thì việc tiếp thị, quảng bá sản phẩm và kỹ năng bán hàng của các ngân hàng hiện nay có vấn đề vì chưa đủ sức để làm thay đổi hành vi và kích thích nhu cầu sử dụng của khách hàng đối với một dịch vụ ngân hàng mà những tiện ích của nó đã quá rõ ràng. Đây cũng là mấu chốt của vấn đề cần tháo gỡ để khuyến khích khách hàng tiếp cận và sử dụng ngày càng phổ biến hơn séc ngân hàng như là phương tiện thanh toán tiện lợi và an toàn ■